

Іван Яценко,

доктор ветеринарних наук, професор

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз

ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса» м. Харків, Україна

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8903-2129

e-mail: yacenko-1971@ukr.net

Валентин Козачок,

здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID ID: 0009-0009-5116-0630

e-mail: farknetfarknet@gmail.com

СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ТЯЖКОСТІ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЗДОРОВ'Ю ТВАРИНИ ЗА УШКОДЖЕННЯ ГОСТРИМИ ЗНАРЯДДАМИ

Анотація

У роботі розглянуто питання судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини внаслідок ушкоджень, завданих гострими знаряддями.

Показано, що ступінь тяжкості таких ушкоджень визначається низкою чинників: видом травми (різана, колота, рубана, пиляна, комбінована тощо), кількістю, масштабом і глибиною ушкоджень, особливостями процесу загоєння, загрозою для життя та сукупністю зазначених параметрів; тривалістю розладу здоров'я, втратою органів або тканин тіла, спотворенням зовнішнього вигляду, травматичним перериванням вагітності та його впливом на стан тварини, а також можливістю виконання нею корисної роботи.

З'ясовано, що ушкодження, спричинені гострими знаряддями, класифікують за трьома ступенями тяжкості. Тяжкі – це ті, що становлять загрозу для життя, можуть призвести до смерті, спричиняють незворотні зміни в організмі або стійку й тривалу втрату здатності до корисного господарського використання, втрату органів чи ділянок тіла, спотворення зовнішнього вигляду тварини або травматичне переривання вагітності. Обґрунтовано, що ушкодження середньої тяжкості характеризуються відсутністю ознак тяжких і легких травм, але спричиняють тривалий розлад здоров'я та тривалу втрату здатності тварини до корисного господарського використання.

Підкреслено, що легкі ушкодження проявляються незначними й швидкоплинними посттравматичними наслідками (до 6 діб), які не мають суттєвого впливу на здоров'я чи здатність до виконання корисної роботи. В окремих випадках вони можуть супроводжуватися короточасним розладом здоров'я або короточасною втратою здатності до корисного господарського використання.

Показано, що оцінка тяжкості ушкоджень, завданих гострими знаряддями, здійснюється судово-ветеринарним експертом відповідно до «Правил судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини». У разі тяжких

наслідків травмування, зокрема каліцтва, застосовується «Методика судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва».

Доведено, що визначення ступеня тяжкості ранових ушкоджень впливає на хід розслідування правопорушень проти життя і здоров'я тварин у випадках жорстокого поводження з ними та на ефективність проведення судово-ветеринарної експертизи.

Ключові слова: судово-ветеринарна експертиза, тварини, травма, ушкодження, гострі знаряддя, ступінь тяжкості.

Постановка проблеми Судово-ветеринарна експертиза (далі – СВЕ) спрямована на визначення причин, характеру, механізму, часу виникнення та ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварин. Вона також допомагає встановити можливість завдання шкоди за конкретних обставин, причини смерті тварин, причиново-наслідкові зв'язки та інші значущі аспекти [1, 2]. СВЕ відіграє ключову роль у судочинстві та під час розслідування правопорушень, пов'язаних із здоров'ям і життям тварин як в Україні [3, 4], так і за її межами [5, 6].

Висновок судово-ветеринарного експерта є важливим доказовим елементом у судових процесах, зокрема для вирішення питань компенсації шкоди, завданої сектору тваринництва української економіки внаслідок агресивних воєнних дій російської федерації проти України [7].

Відтак, відповідно до положень частини 1 статті 299 Кримінального кодексу України [8], кримінальна кваліфікація таких дій стає можливою у разі заподіяння хребетним тваринам, включно з безпритульними, ушкоджень, каліцтва або їх загибелі [9].

Однак тілесні ушкодження, умисно заподіяні тварині, можуть відрізнятися за своїм характером (рани, синці, садна, гематоми), ступенем тяжкості та по-різному впливати на організм: спричиняти знівечення екстер'єру тварини, призводити до втрати органа або ділянки тіла [10]. Ушкодження різного ступеня тяжкості по-різному впливають на здоров'я й життя тварини, тому покарання за їх заподіяння повинно відповідати ступеню завданої шкоди. У зв'язку з цим виникає потреба у чіткому розподілі тілесних ушкоджень за ступенями тяжкості [11].

В Україні вченими харківської наукової школи судово-ветеринарних експертів уже розроблено методичні рекомендації, які дають змогу під час СВЕ об'єктивно визначати ступінь шкоди, завданої здоров'ю тварини [12]. Водночас питання особливостей визначення ступеня тяжкості шкоди, завданої здоров'ю тварини різними видами сторонніх знарядь, залишалося поза системним дослідженням як науковців, так і практикуючих судових експертів. Це свідчить про актуальність цієї теми як з теоретичної, так і з прикладної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Наукові розвідки проблем, пов'язаних із шкодою, заподіяною здоров'ю тварин, зокрема в контексті СВЕ, були предметом аналізу як українських науковців: М. В. Скрипки [13], Г. І. Коцюмбас [14], В. М. Лемішевського [15], Я. К. Сердюкова [16], Б. В. Борисевича, О. В. Кручененка [17] та ін., так і

зарубіжних вчених: Y. Shirota et al. [18], T. H. Edwards et al. [19], K. A. Khan et al. [20], T. Flaherty et al. [21], K. C. McGehee et al. [22], P. Mata-Tutor et al. [23], L. Waltenberger et al. [24], D. L. M. Dupouy et al. [25], C. Wolf et al. [26], J. L. Davies et al. [27], J. DeLay [28] та ін.

Досягнення цих учених безсумнівно сприяли вирішенню низки проблем, хоча окремі аспекти все ще залишаються недостатньо опрацьованими. Відтак і досі недостатньо дослідженим є питання судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини внаслідок ушкоджень гострими знаряддями (колючими, ріжучими, колючо-ріжучими, пиляючими, рубаючими). Тому тема роботи є актуальною, теоретично й практично значущою.

Мета статті. теоретичне обґрунтування моделі, що характеризує ступінь тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварин гострими знаряддями, а також аналіз можливостей її практичного застосування у СВЕ.

Наукова новизна дослідження визначається концепцією, побудованою на підході до судово-ветеринарної оцінки ушкоджень, завданих гострими знаряддями, з урахуванням їх ступеня тяжкості.

Запропонований підхід спрямований на вдосконалення судово-ветеринарних процедур та законодавства України щодо регулювання відповідальності за правопорушення, учинені проти життя і здоров'я тварин.

Матеріали і методи досліджень Методологічною основою дослідження є широкий спектр загальнонаукових, окремих і спеціалізованих наукових методів, зокрема:

- **аналіз**, який дає змогу розкласти комплексне уявлення про ранові ушкодження на окремі складові для їх детального осмислення та визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень;
- **синтез**, спрямований на узагальнення результатів аналізу ранових ушкоджень та їх віднесення до одного зі ступенів тяжкості;
- **аналогія**, що дає можливість порівнювати різні типи ранових ушкоджень за визначеними ознаками та встановлювати їх схожість із подальшим віднесенням до відповідного ступеня тяжкості;
- **формально-логічний метод** – для впорядкування ступенів тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини;
- **системно-структурний метод**, який дав змогу структурувати ступені тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини;
- **ідеалізація**, застосована для створення уявного феномена щодо ступенів тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини;
- **прогнозування**, яке дає змогу передбачити майбутню структуру та ознаки ступенів тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини;
- **конкретизація**, метою якої стало уточнення, деталізація та надання конкретних характеристик різним ступеням тяжкості шкоди, заподіяної

здоров'ю тварини.

– **моделювання**, яке слугувало інструментом для прогнозування, розробки та вдосконалення феномена ступенів тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини гострими знаряддями;

– **опис ушкоджень**, використаний для визначення їх локалізації, характеру та ступеня тяжкості.

Рентгенографічні дослідження в процесі роботи проводили за допомогою цифрового рентгенапарата **Diagnostic X-RAY UNIT (model: PXM-408T PLUS, Китай)**.

Емпіричну основу дослідження становить аналіз висновків експертів та ветеринарних спеціалістів за період 2010–2025 років, складених у Бюро судово-ветеринарних досліджень Харківської державної зооветеринарної академії та Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Заслуженого проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ушкодження, заподіяні гострими знаряддями, тяжкого ступеня

Слід звернути увагу на те, що ушкодження, заподіяні гострими знаряддями, доцільно класифікувати залежно від їх характеру на:

- ушкодження, які становлять загрозу для життя тварини в момент їх нанесення;
- ушкодження, що призвели до втрати органа або ділянки тіла;
- знівечення екстер'єру;
- травматичне переривання вагітності;
- стійку втрату здатності до корисного (загальногосподарського або спеціального) використання свійської тварини;
- втрату можливості до самостійного повноцінного існування в навколишньому середовищі дикої тварини.

Далі наведемо їх детальну характеристику.

Ушкодження гострими знаряддями тяжкого ступеня, які становлять загрозу для життя тварини в момент їх нанесення:

До таких ушкоджень належать:

1) Проникні ушкодження черепної порожнини

Вони можуть супроводжуватися ураженням головного мозку або виникати без нього. Проникними ушкодженнями вважають ті, що під час травмування ушкоджують шкіру, м'які тканини голови, кістки, що формують мозкову порожнину черепа, а також тверду мозкову оболонку (рис. 1). Якщо травмовані лише кістки без порушення цілісності твердої мозкової оболонки, таке ушкодження не вважають проникаючим.

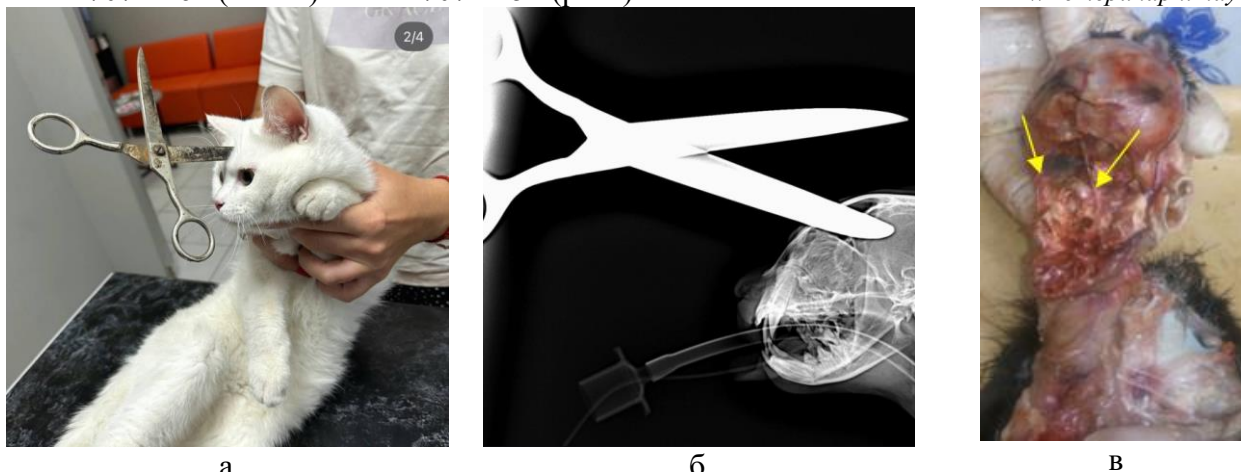

Рис. 1. Проникне ушкодження в черепну порожнину.

а – ушкодження голови у kota браншами ножиць, б – рентгенограма (бранші ножиць в мозковій порожнині kota). Рентгенапарат «Diagnostic X-RAY UNIT (model: PXM-408T PLUS)» (Китай), в – грубе анатомічне руйнування кісток мозкового відділу черепа і речовини головного мозку у kota. Фото авторів

2) Відкриті та закриті переломи кісток і хрящів носа

З практики СВЕ авторам відомі випадки заподіяння тваринам таких ушкоджень рубаючими, пиляючими або колото-ріжучими знаряддями. Цей тип ушкоджень може супроводжуватися станами, загрозливими для життя, або призводити до порушення функції зовнішнього дихання з ризиком для життя тварини (рис. 2).

Рис. 2. Відкрите різане ушкодження носа у собаки
З архіву ННЦ ІСЕ «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

3) Проникні травми хребта

Такі ушкодження можуть порушувати анатомічну цілісність спинного мозку або не зачіпати його. Основною ознакою є розрив оболонок спинного мозку в ділянці ушкодження. Проникним ушкодженням хребта вважають таке, що пошкоджує шкіру, м'які тканини, хребці та мозкові оболонки спинного мозку, при цьому спинний мозок може бути уражений або залишатися неушкодженим.

Проникні травми хребта виникають внаслідок проникнення сторонніх предметів, наприклад високошвидкісних кінетичних снарядів, ріжучих, колючих, колюче-ріжучих, пиляючих або рубаючих знарядь. Такі ушкодження можуть спричинити часткову або повну втрату рухливості та чутливості, деформації, сильний біль, судоми, ускладнення дихання або порушення рівноваги.

З практики СВЕ відомо, що **наскрізні проникні травми хребта** виникають, коли травмуючий чинник проходить через хребет, що може призвести до повного або часткового порушення провідності спинного мозку або корінців кінського хвоста. **Сліпі проникні ушкодження хребта** характеризуються тим, що травмуюче знаряддя залишається всередині тіла тварини, що також може спричинити повне або часткове порушення функцій спинного мозку або корінців кінського хвоста.

4) Ушкодження спинного мозку

Таке ушкодження відноситься до важкого ступеня, якщо воно супроводжується важким спінальним шоком або порушенням функцій органів, розташованих у грудній, черевній та тазовій порожнинах (рис. 3).

Рис. 3. Проникне ушкодження в спинномозкову порожнину кота (показано стрілкою) Рентгенапарат «Diagnostic X-RAY UNIT (model: PXM-408T PLUS)» (Китай). З архіву ННЦ ICE «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

Зауважимо, що **спінальний шок** — це тимчасовий стан, який виникає внаслідок травми спинного мозку та характеризується: повною або частковою втратою рухової активності кінцівок; порушенням чутливості (сприйняття дотику, болю чи температури) нижче рівня травми; відсутністю рефлексів каудально від місця ушкодження; порушенням вегетативних функцій, що може проявлятися зниженням артеріального тиску, відсутністю судинних рефлексів, а також проблемами зі сечовипусканням і дефекацією.

Причиною цього стану є набряк спинного мозку, який порушує нормальну циркуляцію крові та передачу нервових сигналів, що призводить до пригнічення рефлекторної активності нижче рівня травми.

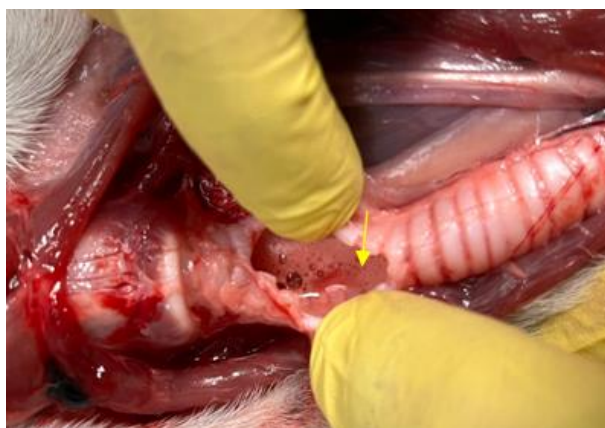
Спінальний шок є тимчасовим: його тривалість залежить від тяжкості ушкодження та ступеня набряку. У міру зменшення набряку функції спинного мозку можуть поступово відновлюватися, що дозволяє більш точно оцінити ступінь ураження та визначити, чи є травма повною, чи неповною.

5) Ушкодження стінки трубкоподібних органів

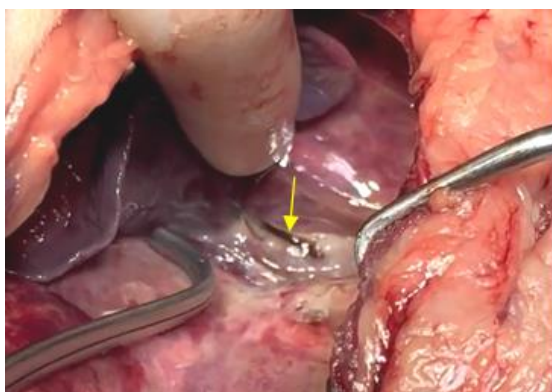
Такі ушкодження характеризуються **повним порушенням цілісності стінки** (усіх оболонок) глотки, стравоходу, гортані, трахеї або головних бронхів та ін., незалежно від того, чи виникли вони з боку шкіри, чи зі сторони слизової оболонки (всередині органа) (рис. 4).

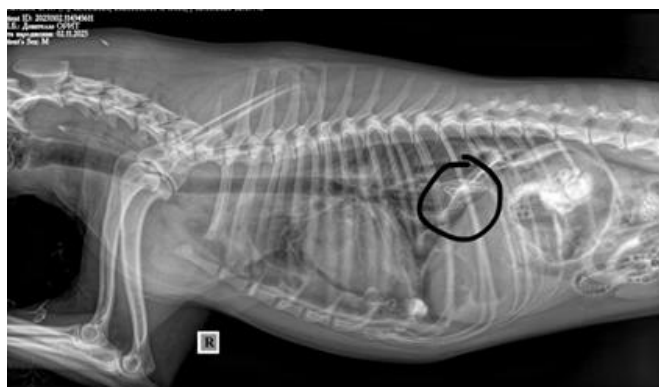
а

б

в

г

Рис. 4. Ушкодження стінки трубкоподібних органів:

а – колоте ушкодження гортані у пса; б – ріжуче ушкодження трахеї у пса; в – різане ушкодження стінки стравоходу; г – перфорація стінки стравоходу (рентгенограма, рентгенапарат «Diagnostic X-RAY UNIT (model: PXM-408T PLUS)» (Китай)) З архіву ННЦ ICE «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

6) Травми ендокринних залоз у ділянці шиї

Закриті та відкриті травми ендокринних залоз, розташованих у зоні шиї (щитоподібної, паращитоподібних залоз, тимуса у молодих тварин), можуть призводити до небезпечних для життя станів, пов'язаних із гормональними дисфункціями та їхніми наслідками (рис. 5).

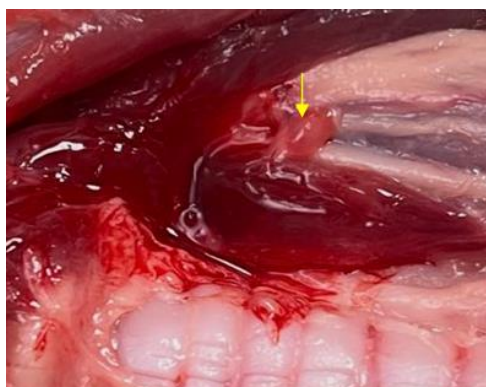

Рис. 5. Різане ушкодження щитоподібної залози у пса. Фото авторів

7) Ушкодження грудної клітки

Ушкодження грудної клітки, які проникають у плевральну порожнину, перикард або середостіння, навіть за відсутності пошкодження внутрішніх органів, слід класифікувати як тяжкі. Такі травми супроводжуються руйнуванням шкіри, кісткових і м'язових структур грудної клітки, внутрішньогрудної фасції, пристінкової плеври, а також серозного перикарду (рис. 6).

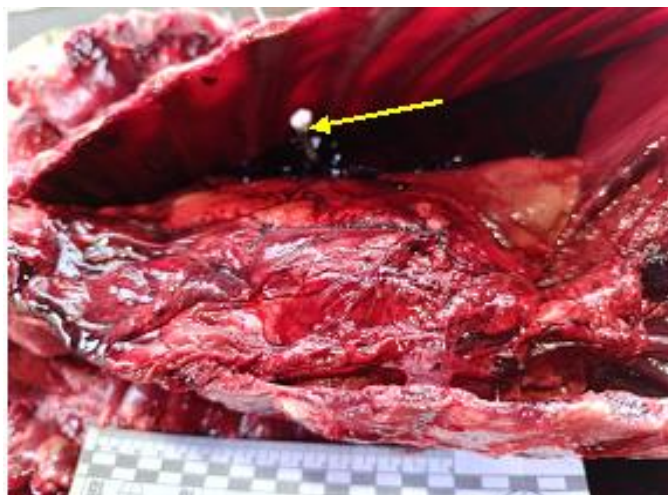

Рис. 6. Проникне ушкодження реберної стінки (показане стрілкою)
З архіву ННЦ ICE «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

Зазначимо, що поява підшкірної емфіземи при травмах грудної клітки гострими знаряддями через порушення цілісності шкіри не завжди свідчить про проникне ушкодження. У разі відсутності ознак пневмотораксу, коли емфізема обмежена і немає підстав припускати, що рановий канал проник у плевральну порожнину, така емфізема не розглядається як ознака проникаючої травми.

8) Ушкодження стінок і органів черевної порожнини

Ушкодження стінок черевної порожнини, коли травмуюче гостре знаряддя проникло в черевну порожнину, навіть без ушкодження внутрішніх органів, слід класифікувати як проникне, тобто тяжкого ступеня. Проникним слід вважати ушкодження, яке на своєму шляху порушує цілісність кісткових структур, м'яких тканин черевної стінки, поперечної черевної фасції та пристінкової очеревини (рис. 7).

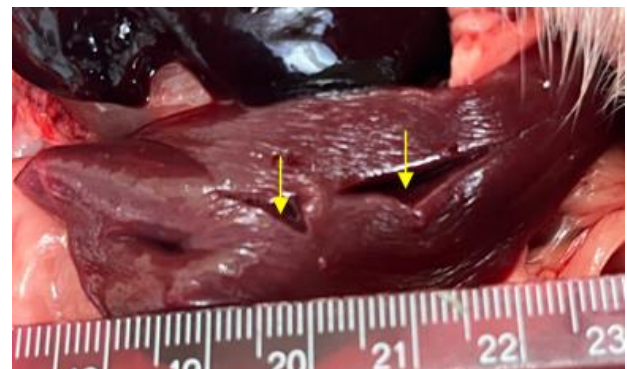
а

б

в

г

Рис. 7. Проникне ушкодження в черевну порожнину з ушкодженням внутрішніх органів: а – колоте ушкодження бічної черевної стінки у пса; б – колото-різане ушкодження бічної черевної стінки з евентрацією кишківника у

кота; в – колото-різане ушкодження кишківника у пса (показане стрілкою); г – колото-різане ушкодження селезінки у пса.

З архіву ННЦ ICE «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

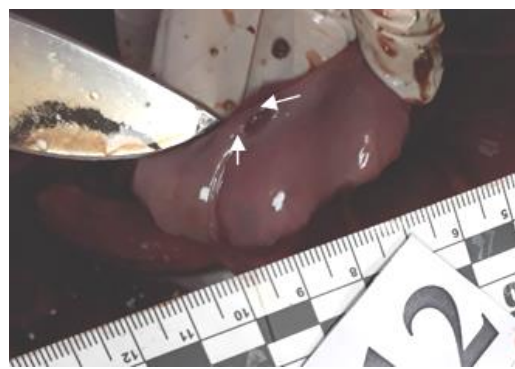
Звісно, якщо травма гострими знаряддями обмежується лише кістками або м'якими тканинами черевної стінки і не зачіпає поперечну черевну фасцію та пристінкову очеревину, вона не розглядається як проникне ушкодження і оцінюється як ушкодження середнього ступеня тяжкості. Кваліфікація тяжкості тілесного ушкодження за цією ознакою не залежить від наявності або відсутності пошкоджень внутрішніх органів. Травма, яка зачіпає лише окремі кістки або м'які тканини без проходження каналу в черевну порожнину, також не вважається проникаючою.

9) Ушкодження органів заочеревинного простору

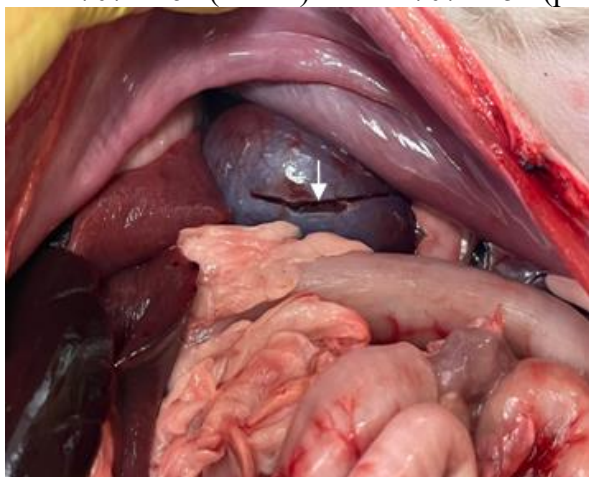
Відкриті ушкодження внутрішніх органів, розташованих у заочеревинному просторі (нирки, наднирники, підшлункова залоза, яєчники) та в порожнині тазу (сечовий міхур, матка, міхурцеві залози, передміхурова залоза, цибулино-сечівникові залози, передня і середня третина прямої кишки, тазова частина сечівника), характеризуються порушенням цілісності тканин, що сполучаються рановим каналом із зовнішнім середовищем (рис. 8). Подібні травми виникають внаслідок проникних ушкоджень у порожнину тіла. Відкриті ушкодження задньої третини прямої кишки, піхви та сечівника слід класифікувати як небезпечні для життя лише за наявності загрозливих для життя проявів.

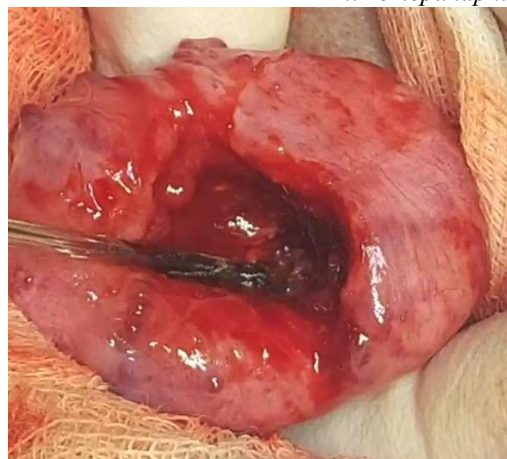
а

б

б

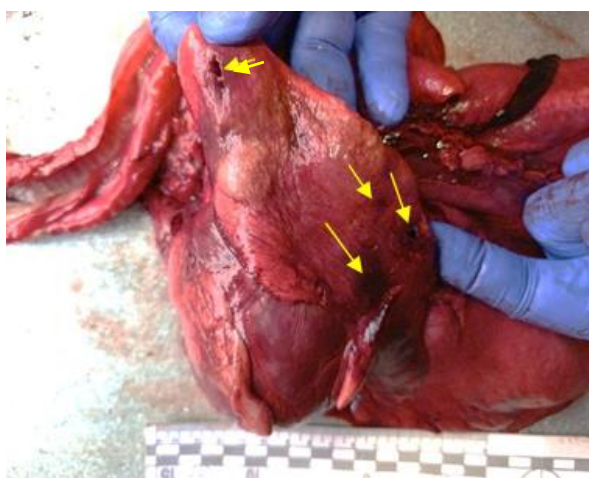

г

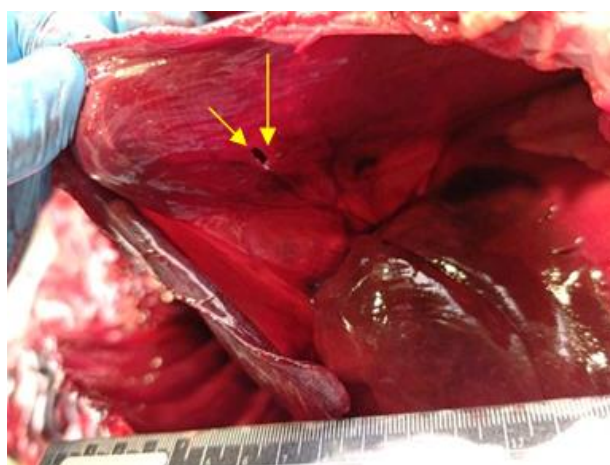
Рис. 8. Ушкодження сечостатевих органів у суки з проникненням в черевну порожнину а – різане ушкодження стінки матки у суки; б – колоте ушкодження стінки матки у суки; в – колото-різане ушкодження нирки у пса; г – колото-різане ушкодження нирки у пса;
З архіву ННЦ ІСБ «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2024).

10) Ушкодження органів грудної, черевної та тазової порожнин, діафрагми

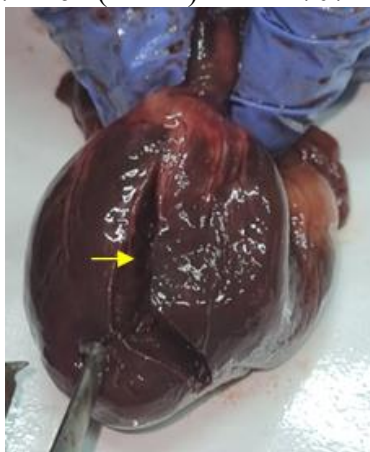
Закриті ушкодження органів грудної клітки, черевної та тазової порожнин, а також діафрагми слід оцінювати як тяжкі за наявності небезпечних для життя проявів. До таких травм відносяться ушкодження, що призвели до тяжкого шоку, значної крововтрати, коматозного стану, гострої ниркової або печінкової недостатності, порушень дихання чи кровообігу, гормональних дисфункцій, гострих порушень регіонарного або органного кровообігу, а також жирової чи газової емболії (рис. 9).

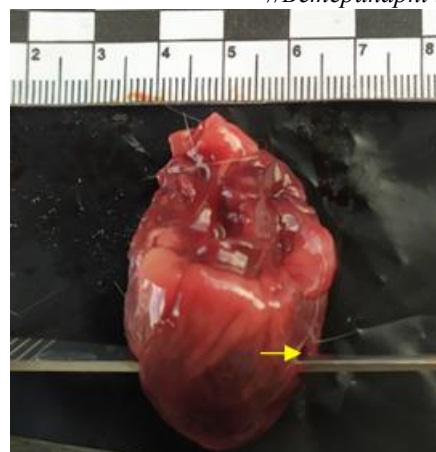
а

б

В

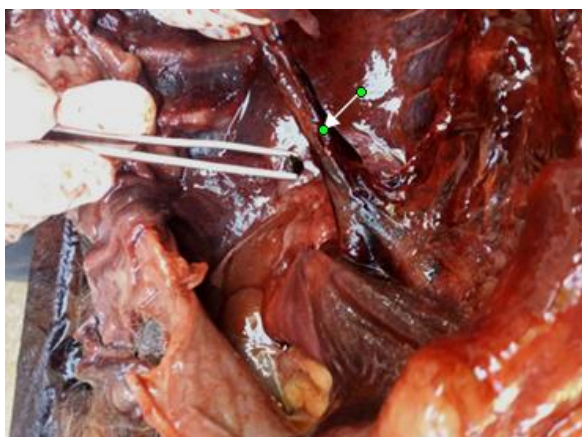

Г

Рис. 9. Колоте ушкодження органів грудної порожнини:
а – легені аса, б – діафрагми пса, в – різане зигзагоподібне ушкодження в ділянці правого шлуночка серця у пса, г – колоте ушкодження серця у кота.
З архіву ННЦ ІСЕ «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

11) Ушкодження великих кровоносних судин

Великими кровоносними судинами в тілі тварин слід вважати такі: аорту, загальні сонні артерії, яремні вени, підключичні, пахвові, плечові, серединні, зовнішні та внутрішні клубові артерії або їх супроводжуючі вени, а також каудальну, краніальну порожнисті та ворітну вени (рис. 10). Їх ушкодження розглядається як небезпечне для життя у випадку виникнення критичних станів, зокрема розриву стінки судини з масивною кровотечею та гострою крововтратою. Такі стани призводять до стрімкого зменшення об'єму циркулюючої крові, гіповолемічного шоку, серцевої та легеневої недостатності. Ушкодження інших периферичних судин голови, шиї чи кінцівок гострими знаряддями необхідно оцінювати індивідуально, залежно від ступеня загрози для життя тварини.

а

б

В

Рис. 10. Ділянка розриву стінки каудальної порожнистої вени:
а – розрив стінки каудальної порожнистої вени у собаки, б – розрив стінки аорти; в – крововилив у черевну порожнину. З архіву ННЦ ІСЕ «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2024).

Ушкодження, заподіяні гострими знаряддями, які класифікуються як тяжкі через втрату органа або частини тіла.

Якщо у травмованої тварини відсутні ознаки ушкоджень, небезпечних для життя в момент їх заподіяння, а також знівечення екстер'єру, ступінь ушкодження потрібно оцінювати за ознакою фізичної або функційної втрати будь-якого органа. Не становлять загрозу для життя тварини також ушкодження, завдані гострими знаряддями, які призводять до фізичної або функційної втрати будь-якого органа чи частини тіла. До таких ушкоджень можуть належати втрата зору (рис. 11в), слуху, нюху, кінцівок, язика (рис. 11 а, б), зубів, а також репродуктивної здатності тварини.

Ознаки часткової втрати будь-якого органа або ділянки тіла внаслідок ушкодження гострими знаряддями: відбулося неповне (часткове) фізичне відокремлення органа від тіла тварини; настав посттравматичний парез цього органа, в результаті чого він не може в достатній мірі виконувати свої специфічні функції (гіпофункція), необхідні для забезпечення природної життєдіяльності організму тварини.

Схарактеризуємо повну або часткову втрату верхівки та тіла язика

Цей патологічний стан у практиці СВЕ зустрічається при ушкодженні язика ріжучими або колюче-ріжучими знаряддями. Повна травматична втрата язика визначається його механічним відділенням від тіла тварини на рівні кореня. Також до повної втрати відносять випадки, коли язик анатомічно залишається цілим, але повністю втрачає свої функції (параліч). У таких випадках стан функційної втрати (*афункції*) є постійним та незворотним, наприклад, при перерізанні гострим знаряддям під'язикового нерва, що відповідає за рухові функції язика.

Обґрунтовано стверджуємо, що **часткова втрата язика** внаслідок дії гострих знарядь означає, що орган не був повністю механічно відокремлений від тіла тварини або його неповне анатомічне відокремлення сталося в будь-якій ділянці язика (рис. 11 а, б). Це також стосується випадків посттравматичного парезу язика, коли орган частково або повністю втрачає здатність виконувати свої основні функції, необхідні для забезпечення природної життєдіяльності тварини, що призводить до його **гіпофункції**.

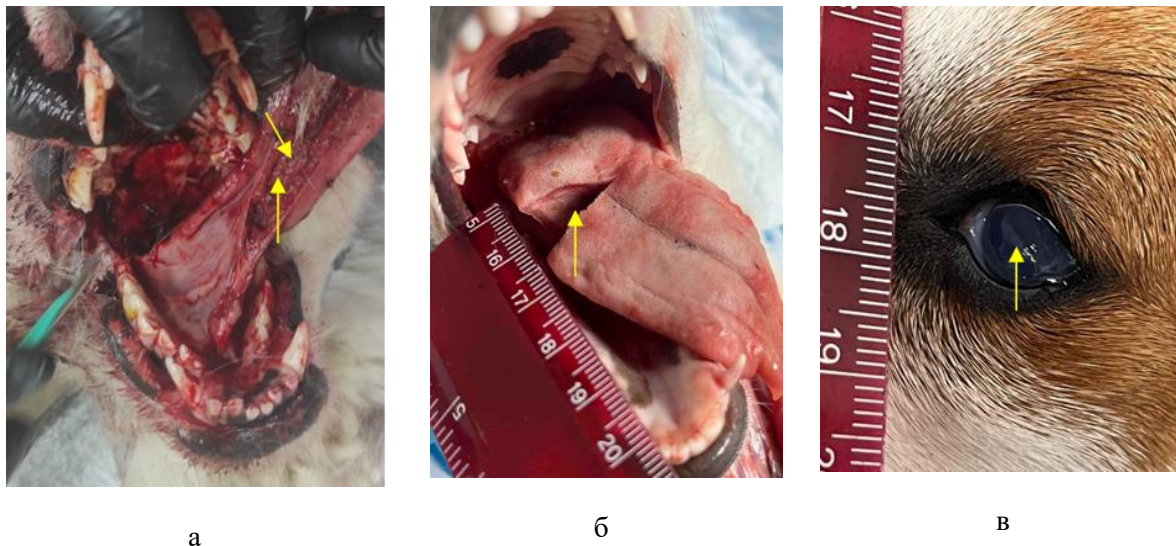

Рис. 11. Ушкодження язика у собаки:

а – часткове відокремлення язика (ушкодження ріжучим знаряддям з вентральної поверхні органа); б – надріз тіла язика ріжучим знаряддям у пса; ушкодження очного яблука колото-ріжучим знаряддям у пса.

З архіву ННЦ ІСЕ «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

Повна чи часткова втрата верхівки та основної частини язика проявляється такими морфо-функціональними змінами, поміж них анатомічні зміни: спостерігається повне або часткове відсутність верхівки і/або передньої та середньої частини тіла язика (зазвичай задня частина язика зберігається, що дозволяє забезпечити його рухливість); ускладнюється процес захоплення та пережовування їжі, виникають труднощі з ковтанням, а у тварин, які використовують язик для пиття чи злизування, ці дії значно ускладнені; можлива зміна звукоутворення; спостерігається підвищений ризик травмування слизової оболонки ротової порожнини, зниження ефективності прийому їжі, що сприяє втраті маси тіла. Відкрита рана може стати причиною секундарних інфекційних ускладнень.

Особливості судово-ветеринарної оцінки: втрата верхівки та тіла язика кваліфікується судветекспертом як ушкодження середньої тяжкості або тяжке, залежно від ступеня ураження і функціональних наслідків. Враховується тривалість порушення функцій язика, ризик можливих ускладнень, а також

необхідність ветеринарного втручання для мінімізації наслідків або відновлення функціональності.

Ознаки повної фізичної втрати будь-якого органа або ділянки тіла внаслідок ушкодження гострими знаряддями:

- повне фізичне відокремлення органа від тіла;
- повна, незворотна втрата функцій органа протягом життя тварини (афункція).

Особливо акцентуємо увагу на тому, що повна або часткова втрата органа чи ділянки тіла з господарською або естетичною метою, наприклад, кастрація тварини, оваріоектомія, гістеректомія, екзартикуляція хвоста тощо, не є предметом судово-ветеринарної експертизи (СВЕ).

Зазначимо, що судово-ветеринарна оцінка фізичної або функціональної втрати одного або обох парних органів (наприклад, очного яблука, нирок, легенів тощо) внаслідок ушкодження гострим знаряддям проводиться окремо щодо кожного органа.

Варто зауважити, що якщо відбулося ушкодження органа гострим знаряддям, функціональність якого була втрачена ще до отримання травми, ступінь тяжкості ушкодження визначається судово-ветеринарним експертом з урахуванням фактичної тривалості порушення загального стану здоров'я до моменту повного загоєння ушкодження.

Ушкодження екстер'єру тварини

Ушкодження зовнішнього вигляду тварини (екстер'єру) тяжкого ступеня, спричинене впливом гострих предметів, є її знівеченням (спотворенням). Знівечення являє собою неприродні фізичні вади, які проявляються у незвичному, протиприродному, спотвореному, деформованому, потворному або відразливому зовнішньому вигляді тварини з втратою особливостей її зовнішності. При цьому оцінюються загальновизнані уявлення про зовнішній вигляд тварини, визначені пропорціями, гармонійністю та особливостями форми тіла, характерними для породи, статі, віку та типу конституції конкретної тварини.

Акцентуємо увагу на тому, що знівечення екстер'єру тварини як травма тяжкого ступеня завжди є не виправним ушкодженням, тобто таким, яке неможливо усунути без оперативного втручання.

Доречно звернути увагу на те, що знівечення екстер'єру призводить до порушення анатомічної цілісності тканин, органів або окремих частин тіла. Воно супроводжується змінами їхнього функціонування, виникненням деформацій, асиметрії симетричних ділянок тіла або органів, травматичними порушеннями іннервації, порушенням пропорцій тіла, гладкості покривів, координації рухів та загальної гармонії тіла.

Знівечення екстер'єру спричиняє видимі дефекти, змінює породний тип і вираз морди або тіла, а також вираз очей, що може свідчити про непридатність тварини для розведення. Воно надає зовнішності тварини хворобливого вигляду, порушує породний стандарт і нерідко стає причиною дискваліфікації

на виставках. У результаті знівечення екстер'єру суттєво знижується племінна або ринкова цінність тварини.

Додатково слід зауважити, що знівечення зовнішнього вигляду тварини, заподіяне гострими знаряддями, проявляється утворенням рубців, втратою частини вушних раковин, хвоста або носа після порізів, кульгавістю, викривленням кінцівок, суглобовими деформаціями, анкілозом суглобів, деформацією носа, рубцевими викривленнями губ і щелеп, асиметрією морди; травматичною енуклеацією або травматичним екзофтальмом одного або обох очних яблук; пенетруючими ушкодженнями очей (наскрізне порушення цілісності рогівки або склери з витіканням рідин камер очного яблука, склистого тіла або кришталіка), помутнінням рогівки, вираженим деформуванням повік (рубці, виворіт, заворіт чи зрощення); переломами, травматичною повною або частковою ампутацією хвоста, його викривленням. За наявності таких ушкоджень екстер'єр тварини не відповідає стандартам породи.

Спотворення зовнішнього вигляду тварини зазвичай чітко проявляється після повного регресу травматичного набряку м'яких тканин, тобто його можна оцінити судово-ветеринарним експертом через 21–30 діб від моменту ушкодження.

У рамках досліджень автори статті не аналізують вроджені вади екстер'єру, що спотворюють тіло тварини, оскільки вони не є предметом СВЕ. Проте судово-ветеринарним експертам у деяких випадках доводиться диференціювати вроджені вади від набутих ушкоджень.

Такі травми класифікуються за можливістю відновлення на ті, що піддаються виправленню, і ті, які не піддаються відновленню. Вони можуть включати деформації, що спотворюють або не впливають на зовнішній вигляд екстер'єру.

Акцентуємо увагу, що якщо знівечення зовнішнього вигляду тварини призвело до каліцтва, для судово-ветеринарного оцінювання такого стану доцільно застосовувати відповідну методику, розроблену автором цієї статті [29].

Травматичне переривання вагітності

Деталізуємо, що такий вид ушкоджень може виникати внаслідок дії гострих знарядь безпосередньо на матку під час вагітності, наприклад, при проникному ушкодженні черевної порожнини, або якщо переривання вагітності стало наслідком смерті вагітної самки в результаті інших ушкоджень, не пов'язаних зі статевими органами. Це питання авторами статті детально розглянуто в іншій науковій роботі [30].

Ушкодження, що стало причиною переривання вагітності, незалежно від терміну її протікання, класифікується як тяжке, якщо між ушкодженням і фактом переривання вагітності існує прямий та необхідний причинно-наслідковий зв'язок.

II. Ушкодження, заподіяні гострими знаряддями, середнього ступеня тяжкості

Шкода, заподіяна здоров'ю тварини гострим знаряддям середнього ступеня, визначається відсутністю ознак тяжких і легких тілесних ушкоджень. Водночас такі ушкодження характеризуються тривалим розладом здоров'я тривалістю понад 21 добу або стійкою, тривалою втратою здатності тварини до виконання корисної роботи також понад 21 добу.

Якщо ушкодження не створюють загрози для життя в момент заподіяння, не призводять до фізичної чи функціональної втрати органа або ділянки тіла в посттравматичному періоді і не спричиняють знівечення екстер'єру тварини, їх слід відносити до ушкоджень середньої тяжкості.

Серед різноманітних ушкоджень середньої тяжкості особливо слід виділити ушкодження суглобів кінцівок. Проникним ушкодженням суглоба вважається таке, що руйнує на своєму шляху шкіру та м'які тканини і супроводжується повним розривом суглобової капсули (рис. 12). Якщо ж капсула суглоба залишається анатомічно цілою, ушкодження класифікується як непроникне.

Рис. 12. Проникне колоте ушкодження в колінний суглоб у kota
Рентгенапарат «Diagnostic X-RAY UNIT (model: PXM-408T PLUS)» (Китай).
З архіву ННЦ ICE «ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (2025).

До ушкоджень, заподіяних гострими знаряддями середнього ступеня тяжкості, належать: непроникні, відкриті, поверхневі й глибокі, прості й складні, сліпі, місцеві, одиничні, множинні, ізольовані або поєднані, згруповані або розсіяні ушкодження; колоті, різані, колото-різані, пиляні, рубані та змішані ранові ушкодження; переломи кісток, тріщини, вруби, запили — у будь-якій ділянці тіла тварини.

Проте в кожному конкретному випадку судово-ветеринарного дослідження підекспертної тварини або трупа необхідно звертати особливу увагу на патогномонічні ознаки ушкоджень гострими знаряддями [31] та оцінювати їхній вплив на здоров'я і життя тварини.

III. Ушкодження, заподіяні гострими знаряддями, легкого ступеня тяжкості

Шкода, заподіяна здоров'ю тварини гострим знаряддям легкого ступеня є такою, якщо в ній відсутні ознаки тяжких і середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Доречно звернути увагу, що шкода, завдана здоров'ю тварини гострим знаряддям легкого ступеня, може мати такі прояви: вона не спричинила короткочасного розладу здоров'я чи втрати здатності твариною виконувати корисну роботу, це ушкодження вважається незначним і має швидкоплинні наслідки, тривалістю не більше 6 діб. В іншому випадку, якщо сталося порушення здоров'я тварини або короткочасна втрата здатності до корисної діяльності тварини тривалістю понад 6 діб, але не більше ніж 21 добу, шкода характеризується короткочасним розладом здоров'я і короткочасною втратою здатності тварини виконувати корисну роботу.

Варто вказати, що ознаками шкоди здоров'ю тварини легкого ступеня є такі: по-перше, скороминущі наслідки, що не спричинили короткочасного розладу здоров'я або короткочасної втрати здатності тварини виконувати корисну роботу, по-друге, короткочасний розлад здоров'я та короткочасну втрату здатності тварини до виконання корисної роботи у строк понад 6 діб, проте не більше 21 доби.

У судово-ветеринарній практиці інформативним прикладом ушкоджень легкого ступеня, заподіяних гострими знаряддями (колюче-ріжучими, склом тощо), є *подряпини* – тонкі лінійні ушкодження шкіри, спричинені механічним впливом гострих чи колючих знарядь, які ковзають по поверхні шкіри, чинячи на неї легкий тиск, ушкоджуючи лише епідерміс і частково дерму, що не становить серйозної небезпеки для здоров'я або життя тварини. Судово-ветеринарні дослідження подряпин включають аналіз їхньої глибини, форми, місця розташування та можливих ускладнень.

Також слід зазначити, що подряпини необхідно диференціювати від рваних ран, які спричиняють більш серйозні ушкодження, зачіпаючи не тільки шкіру, але й підшкірну клітковину та м'які тканини. Такі рани зазвичай заживають повільніше і часто залишають помітні рубці.

Висновки

1. Доведено, що ступінь тяжкості ушкоджень, заподіяних гострими знаряддями, визначається такими факторами: множинністю, поширеністю, глибиною, перебігом загоєння, загрозою для життя тварини та сукупністю зазначених умов.

2. Аргументовано, що ушкодження, заподіяні тваринам гострими знаряддями, слід розподіляти за трьома ступенями: до тяжких ушкоджень належать такі, які супроводжуються ризиком для життя, призводять до смерті, спричиняють незворотні зміни в організмі або суттєву стійку втрату здатності до корисного (загальногосподарського або спеціального) використання; призводять до втрати органів або ділянок тіла, спотворюють зовнішній вигляд тварини, призводять до травматичного переривання вагітності.

Акцентовано увагу на тому, що ознаками середнього ступеня тяжкості за ушкоджень гострими знаряддями є такі: відсутні ознаки тяжких і легких ушкоджень; призводять до тривалого розладу здоров'я та тривалої втрати здатності до корисного (загальногосподарського або спеціального) використання, терміном понад 21 добу.

Стверджується, що ознаками ушкоджень легкого ступеня є: по-перше, **незначні та швидкоплинні посттравматичні наслідки** тривалістю до 6 діб, без виникнення короточасного розладу здоров'я чи помітної втрати здатності тварини до виконання нею корисної роботи; по-друге, короточасний розлад здоров'я або незначна втрата здатності до корисного (загальногосподарського або спеціального) використання тварини, що триває понад 6 діб, але не перевищує 21 добу.

3. Показано, що тяжкість ушкоджень, заподіяних гострими знаряддями, оцінюється судово-ветеринарним експертом відповідно до «Правил судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини» [12]. При цьому враховуються характер травми (різана, колота, колото-різана, пиляна, рубана, комбінована), загроза життю (шоковий стан, гостра крововтрата, руйнування життєво важливих органів тощо), розлад здоров'я (коротко- або довготривалий), втрата органа або ділянки тіла, знівечення екстер'єру, травматичне переривання вагітності та її вплив на здоров'я тварини (втрата здоров'я), а також втрата твариною можливості виконувати корисну роботу.

4. Доведено, що для оцінювання травм тяжкого ступеня, які спричинили тяжкі наслідки, наприклад каліцтво, застосовується «Методика судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва» [29].

Перспективи подальших досліджень. Подальший спектр наших досліджень буде охоплювати питання формулювання судово-ветеринарного діагнозу та причиново-наслідкових зв'язків за ушкоджень собак і котів гострими знаряддями.

Список літератури

1. Яценко І. В., Дереча Л. М. Можливості судово-ветеринарної експертизи як нового виду судових експертиз. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: Збірник наукових праць. Харків: «Право», 2019. Вип. 19. С. 550–567. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.1>.
2. Сердюков Я. К., Шкундя Д. Ю. До питання про з'ясування давності настання смерті у свійських котів. Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування. 2021. № 8. С. 65-69. doi: [10.31890/vtpp.2021.08.09](https://doi.org/10.31890/vtpp.2021.08.09).
3. Ющик О. І. Жорстоке поводження з тваринами: кримінально-правовий аспект. Приватне та публічне право. 2022. № 2. С. 46-51. doi: [10.32845/2663-5666.2022.2.8](https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.2.8).

4. Майстро Д. М. Відповідальність за кримінальне правопорушення «жорстоке поводження з тваринами» (ст. 299 КК України): розгляд судової практики. Юридичний вісник. 2021. 3 (60). С. 175-182. doi: 10.18372/2307-9061.60.15972.
5. Aleksic Radojkovic J., Nesic V., Ilic Bozovic A., Davitkov D., Djuric M., Krstic V., Davitkov D. Cruelty toward Dogs and Cats in the Republic of Serbia during a 10-Year Period. *Animals (Basel)*. 2024. 14(13):1926. doi: 10.3390/ani14131926.
6. Oellig L., Lindsjö J., Röcklinsberg H. Exploring Swedish veterinarians' awareness of non-accidental-injuries, animal abuse and the Link to domestic violence, and their role in addressing this societal issue. *Front. Vet. Sci.* 2024. 11:1439106. doi: 10.3389/fvets.2024.1439106.
7. Яценко І. В. Значення судово-ветеринарної експертизи у доказуванні шкоди, заподіяної веденням загарбницької війни РФ проти України. Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень : зб. мат.-ів Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 206-210. doi: 10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024.
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Яценко А. М. Жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК України): склад злочину та заходи кримінальноправового реагування. Вісник кримінологічної асоціації України. 2022. №2(27). С. 48-59. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66776242-fcfa-4497-bdc1-cbd0ee120887/content>.
10. Zaika, P. O., Kochevenko, A. S., Sliusarenko, D. V. Likuvannia minno-vybukhovoї travmy dystalnoho viddilu kintsivok velykoї rohatoї khudoby. *Veterynariia, tekhnolohii tvarynnystva ta pryrodokorystuvannia*. 2024. Вип. 9. С. 111-118. doi: 10.31890/vtpp.2024.09.11.
11. Яценко І. В. Теоретико-гносеологічна конструкція феномену ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини в судово-ветеринарній експертизі. Форум права. 2023. Вип. 75. № 2. 65–88 doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7699531>.
12. Яценко. І. В., Парилівський О. І. Правила судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини: метод. рек. Харків. 2022. 47 с. (внесені до додатку 27 «Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні судово-ветеринарної експертизи: наказ Міністерства юстиції України 08.05.2018 № 1467/5.).
13. Скрипка М., Севаст'єв А., Яценко І., Панікар В. Травматичний больовий шок як предмет судово-ветеринарної експертизи. *Agrarian Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2020, Is. 96. С. 3–13. doi: <https://doi.org/10.37000/abbsl.2020.96.01>.
14. Коцюмбас Г. І., Данкович Р. С., Врецьона Н. П. Патоморфологія та діагностика отруєння собак ізоніазидом. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Ветеринарні науки. 2018. Т. 20, № 83. С. 108-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnvmbvn_2018_20_83_23.
15. Лемішевський В. М. Судово-ветеринарна експертиза трупа собаки із ознаками насильницької смерті: огляд випадку. II Конференція «Сучасні методи

- діагностики, лікування та профілактика у ветеринарній медицині» присвячена 140-річчю відкриття навчального закладу «Цісарсько-королівська ветеринарна школа та школа підковування коней разом із клінікою-стаціонаром для тварин у Львові» (Львів, 18-19 листопада 2021 р.). Львів: Сполом, 2021. С. 98-99. URL: <https://nvlvet.com.ua/index.php/conference/article/view/4515>.
- 16.Сердюков Я. К., Нестерук Я. В. До питання ідентифікації фрагментів осколків та куль при пораненнях коней під час Великої Вітчизняної війни. Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. 2013. Вип.27, Ч.2. С. 240-243.
 - 17.Борисевич, Б., Кручиненко, О., та Передера О. До питання судово-медичної експертизи трупів собак та котів, загиблих внаслідок падіння з висоти. Науковий прогрес та інновації. 2024. Вип. 27 (2). С. 111–116. doi: [10.31210/spi2024.27.02.19](https://doi.org/10.31210/spi2024.27.02.19).
 - 18.Shirota Y., Otani T., Wasada S., Ito S., Mieda T., Nakamura K. Inner and outer penetrating spinal cord injuries lead to distinct overground walking in mice. IBRO Neurosci. Rep. 2024. 16:345-352. doi: [10.1016/j.ibneur.2024.02.005](https://doi.org/10.1016/j.ibneur.2024.02.005).
 - 19.Edwards T. H., Scott L. L. F., Gonyeau K. E., Howard E. H., Parker J. S., Hall K. Comparison of trauma sustained by civilian dogs and deployed military working dogs. J. Vet. Emerg. Crit. Care (San Antonio). 2021. 31(4):498-507. doi: [10.1111/vec.13064](https://doi.org/10.1111/vec.13064).
 - 20.Khan K. A., Durrani U. F., Mahmood A. K., Tipu M. Y., Fatima A., Saeed H. A., Khalid A. K., Ansari T. S. Clinical study on wound healing properties of Nile tilapia fish skin as biological dressing in dogs. PLoS One. 2025. 20(2):e0286864. doi: [10.1371/journal.pone.0286864](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0286864).
 - 21.Flaherty T., Rando C., Watts R. Dehydration-Induced alterations to sharp force trauma on *Sus domesticus* radii. Sci Justice. 2023. 63(1):63-73. doi: [10.1016/j.scijus.2022.11.007](https://doi.org/10.1016/j.scijus.2022.11.007).
 - 22.McGehee K. C., Schultz J. J. Microscopic analysis of cut mark characteristics from chopping/hacking tools. Forensic. Sci. Int. 2024. 363:112197. doi: [10.1016/j.forsciint.2024.112197](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2024.112197).
 - 23.Mata-Tutor P., Villoria-Rojas C., Márquez-Grant N., Alvarez de Buergo Ballester M., Pérez-Ema N., Benito-Sánchez M. Measuring dimensional and morphological heat alterations of dismemberment-related toolmarks with an optical roughness metre. Int. J. Legal. Med. 2022. 136(1):343-356. doi: [10.1007/s00414-021-02627-7](https://doi.org/10.1007/s00414-021-02627-7).
 - 24.Waltenberger L., Beitel S., Bernegger B., Heimel P., Weninger W., Kanz F. A histological comparison of non-human rib models suited for sharp force trauma analysis. Forensic Sci. Int. 2021. 319:110661. doi: [10.1016/j.forsciint.2020.110661](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110661).
 - 25.Dupouy D. L. M., Bolton M. S., Berry T. P., Raymond J., Meakin G. E. Saw marks in bone: A preliminary empirical study to inform decision making and best practice. Forensic Sci Int. 2023. 353:111857. doi: [10.1016/j.forsciint.2023.111857](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2023.111857).
 - 26.Wolf C., Gerst K., Gerst S., Priemer G. Postmortale klinische Labordiagnostik beim Rind – ein Zusatzinstrument für die Veterinärpathologie [Post-mortem clinical pathology in cattle – an additional tool for the veterinary pathologist]. Tierarztl Prax Ausg G Grosstiere Nutztiere. 2021. 49(6):403-412. doi: [10.1055/a-1593-6948](https://doi.org/10.1055/a-1593-6948).

27. Davies J. L., Rogers L., Goldsmith D., Kwong G. P. S., Legge C., Zachar E. Real-time pathologist-assisted field postmortem examinations of beef cattle. J. Vet. Diagn. Invest. 2024. 36(6):799-803. doi: 10.1177/10406387241269043.
28. DeLay J. Postmortem findings in Ontario racehorses, 2003-2015. J. Vet. Diagn. Invest. 2017. 29(4):457-464. doi: 10.1177/1040638717700690.
29. Яценко І. В. Методика судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва. Харків, 2021. 50 с. Реєстр. код 18.1.01 / Реєстр методик проведення судових експертиз : офіц. сайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search>.
30. Яценко І. В., Козачок В. В. Судово-ветеринарна експертиза та оцінка втрати репродуктивної здатності тварин і переривання вагітності внаслідок ушкодження гострими й тупими предметами. Scientific Progress & Innovations. 2025. № 28 (1). С. 193–206. DOI: 10.31210/spi2025.28.01.30.
31. Yatsenko I., Kozachok V. The procedure for describing injuries inflicted by sharp objects during a forensic veterinary examination. Directions for the development of science in the context of global transformations : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. Pp. 74-97. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-562-4-5>.

Ivan Yatsenko,

Doctor of Veterinary Sciences, Professor

State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

National Scientific Center «Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute»

ORCID ID: 0000-0001-8903-2129

e-mail: yacenko-1971@ukr.net

Valentyn Kozachok

PhD Candidate

State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

ORCID ID: 0009-0009-5116-0630

e-mail: farknetfarknet@gmail.com

Abstract

This study examines the forensic veterinary principles for determining the severity of harm caused to an animal's health as a result of sharp-force injuries. The findings indicate that the assessment of injury severity depends on multiple factors, including the number, extent, and depth of injuries; the healing process; the degree of life-threatening risk; and the combined influence of these parameters.

Sharp-force injuries are classified into three degrees of severity. Severe injuries are those that pose a direct threat to life, may result in death, cause irreversible physiological alterations, lead to a persistent and long-term inability of the animal to perform productive functions, result in the loss of organs or body tissues, cause permanent disfigurement of the animal's appearance, or induce traumatic termination of pregnancy.

Moderate injuries are characterized by the absence of criteria typical of severe or minor injuries but lead to prolonged health impairment and extended loss of the animal's functional usefulness.

Minor injuries manifest as mild and short-term post-traumatic effects (lasting up to six days) that do not significantly affect health or working ability, or involve short-term health disturbances or temporary loss of productive capacity.

The study emphasizes that the forensic veterinary assessment of sharp-force injuries is performed in accordance with the Rules for Forensic Veterinary Assessment of the Severity of Harm Caused to an Animal's Health. The evaluation process considers the type of injury (incised, stab, chop, combined, etc.), the degree of life-threatening risk, the duration of health impairment, the loss of organs or tissues, the extent of disfigurement, the presence and implications of traumatic pregnancy termination, and the animal's ability to perform useful work. In cases involving severe outcomes, such as mutilation, the Methodology for Forensic Veterinary Examination of Animals for the Determination of Mutilation is applied.

Forensic veterinary practice demonstrates that accurately determining the severity of inflicted injuries plays a decisive role in the investigation of offenses involving cruelty to animals, particularly those affecting the animal's life and health.

Keywords: forensic veterinary examination, animals, trauma, injury, sharp-force instruments, severity of harm.

References

1. Yatsenko, I. V., Derecha, L. M. (2019). Mozhlyvosti sudovo-veterynarnoi ekspertyzy yak novoho vydu sudovykh ekspertyz. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky: Zbirnyk naukovykh prats. Kharkiv: «Pravo», 2019, 19, 550–567. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.1>.
2. Serdiukov, Ya. K., Shkundia, D. Yu. (2021). Do pytannia pro ziasuvannia davnosti nastannia smerti u sviiskykh kotiv. Veterynariia, tekhnolohii tvarynnytstva ta pryrodokorystuvannia, 8, 65-69. doi: 10.31890/vttp.2021.08.09.
3. Yushchuk, O. I. (2022). Zhorstoke povodzhennia z tvarynamy: kryminalno-pravovyi aspekt. Pryvatne ta publichne pravo, 2, 46-51. doi: 10.32845/2663-5666.2022.2.8.
4. Maistro, D. M. (2021). Vidpovidalnist za kryminalne pravoporushennia «zhorstoke povodzhennia z tvarynamy» (st. 299 KK Ukrainy): rozghliad sudovoi praktyky. Yurydychnyi visnyk, 3 (60), 175-182. doi: 10.18372/2307-9061.60.15972.
5. Aleksic Radojkovic, J., Nesic, V., Ilic Bozovic, A., Davitkov, D., Djuric, M., Krstic, V., Davitkov, D. (2024). Cruelty toward Dogs and Cats in the Republic of Serbia during a 10-Year Period. *Animals (Basel)*, 14(13):1926. doi: 10.3390/ani14131926.
6. Oellig, L., Lindsjö, J., Röcklinsberg, H. (2024). Exploring Swedish veterinarians' awareness of non-accidental-injuries, animal abuse and the Link to domestic violence, and their role in addressing this societal issue. *Front. Vet. Sci.*, 11:1439106. doi: 10.3389/fvets.2024.1439106.
7. Yatsenko, I. V. (2024). Znachennia sudovo-veterynarnoi ekspertyzy u dokazuvanni shkody, zapodiianoi vedenniam zaharbnytskoi viiny rf proty Ukrainy. Polityka ta pravo v umovakh dii voiennoho stanu: poshuk rishen : zb. mat.-iv Mizhnar. nauk. konf. (m. Kyiv, 23 kvitnia 2024 r.). Kyiv : Vyd-vo UDU

imeni Mykhaila Drahomanova, 206-210. DOI: 10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024.

8. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 5.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Yashchenko, A. M. (2022). Zhorstoke povodzhennia z tvarynamy (st. 299 KK Ukrainy): sklad zlochynu ta zakhody kryminalnoppravovoho reahuvannia. Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy, 2(27), 48-59. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66776242-fcfa-4497-bdc1-cbd0ee120887/content>.
10. Zaika, P. O., Kochevenko, A. S., Sliusarenko, D. V. (2024). Likuvannia minno-vybukhovoї travmy dystalnoho viddilu kintsivok velykoi rohatoi khudoby. Veterynariia, tekhnolohii tvarynnytstva ta pryrodokorystuvannia, 9, 111-118. doi: 10.31890/vttp.2024.09.11.
11. Yatsenko, I. V. (2023). Teoretyko-hnoseolohichna konstruktsiia fenomenu stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianoї zdoroviu tvaryny v sudovo-veterynarnii ekspertyzi. Forum prava, 75, 2, 65–88 doi: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7699531>.
12. Yatsenko, I. V., Parylovskiy, O. I. (2022). Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianoї zdoroviu tvaryny: metod. rek. Kharkiv, 47. (vneseni do dodatku 27 «Pereliku naukovo-tekhnichnoi ta dovidkovoї literatury, shcho vykorystovuietsia pry provedenni sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy 08.05.2018 № 1467/5.).
13. Skrypka, M., Sievastieiev, A., Yatsenko, I., Panikar, V. (2020). Travmatychnyi bolovyi shok yak predmet sudovo-veterynarnoi ekspertyzy. Agrarian Bulletin of the Black Sea Littoral., 96, 3–13. doi: <https://doi.org/10.37000/abbsl.2020.96.01>.
14. Kotsiumbas, H. I., Dankovych, R. S., Vretsona, N. P. (2018). Patomorfolohiia ta diahnostryka otruiennia sobak izoniazynom. Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Gzhytskoho. Seriia: Veterynarni nauky, 20, 83, 108—114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnuvmbvn_2018_20_83_23.
15. Lemishevskiy, V. M. (2021). Sudovo-veterynarna ekspertyza trupa sobaky iz oznakamy nasylnytskoi smerti: ohliad vypadku. II Konferentsiia «Suchasni metody diahnostryky, likuvannia ta profilaktyka u veterynarnii medytsyni» prysviachena 140-richchiu vidkryttia navchalnoho zakladu «Tsisarsko-korolivska veterynarna shkola ta shkola pidkovuvannia konei razom iz klinikoīu-statsionarom dlia tvaryn u Lvovi» (Lviv, 18-19 lystop. 2021 r.). Lviv : Spolom, 98-99. URL: <https://nvlvet.com.ua/index.php/conference/article/view/4515>.
16. Serdiukov, Ya. K., Nesteruk, Ya. V. (2013). Do pytannia identyfikatsii frahmentiv oskolkiv ta kul pry poranenniakh konei pid chas Velykoi Vitchyznianoi viiny. Problemy zooinzhenerii ta veterynarnoi medytsyny, 27, 2, 240-243.
17. Borysevych, B., Kruchynenko, O., ta Peredera O. (2024). Do pytannia sudovo-medychnoi ekspertyzy trupiv sobak ta kotiv, zahyblykh vnaslidok padinnia z

- vysoty. Naukovyi prohres ta innovatsii, 27 (2), 111–116.
<https://doi.org/10.31210//spi2024.27.02.19>.
18. Shirota, Y., Otani, T., Wasada, S., Ito, S., Mieda, T., Nakamura, K. (2024). Inner and outer penetrating spinal cord injuries lead to distinct overground walking in mice. *IBRO Neurosci. Rep.*, 16:345-352. doi: 10.1016/j.ibneur.2024.02.005.
 19. Edwards, T. H., Scott, L. L. F., Gonyeau, K. E., Howard, E. H., Parker, J. S., Hall, K. (2021). Comparison of trauma sustained by civilian dogs and deployed military working dogs. *J. Vet. Emerg. Crit. Care (San Antonio)*, 31(4):498-507. doi: 10.1111/vec.13064.
 20. Khan, K. A., Durrani, U. F., Mahmood, A. K., Tipu, M. Y., Fatima, A., Saeed, H. A., Khalid, A. K., Ansari, T. S. (2025). Clinical study on wound healing properties of Nile tilapia fish skin as biological dressing in dogs. *PLoS One*, 20(2):e0286864. doi: 10.1371/journal.pone.0286864.
 21. Flaherty, T., Rando, C., Watts, R. (2023). Dehydration-Induced alterations to sharp force trauma on *Sus domesticus* radii. *Sci Justice*, 63(1):63-73. doi: 10.1016/j.scijus.2022.11.007.
 22. McGehee, K. C., Schultz, J. J. (2024). Microscopic analysis of cut mark characteristics from chopping/hacking tools. *Forensic Sci. Int.*, 363:112197. doi: 10.1016/j.forsciint.2024.112197.
 23. Mata-Tutor, P., Villoria-Rojas, C., Márquez-Grant, N., Alvarez de Buergo Ballester, M., Pérez-Ema, N., Benito-Sánchez, M. (2022). Measuring dimensional and morphological heat alterations of dismemberment-related toolmarks with an optical roughness metre. *Int. J. Legal. Med.*, 136(1):343-356. doi: 10.1007/s00414-021-02627-7.
 24. Waltenberger, L., Beitel, S., Bernegger, B., Heimel, P., Weninger, W., Kanz, F. (2021). A histological comparison of non-human rib models suited for sharp force trauma analysis. *Forensic Sci. Int.*, 319:110661. doi: 10.1016/j.forsciint.2020.110661.
 25. Dupouy, D. L. M., Bolton, M. S., Berry, T. P., Raymond, J., Meakin, G. E. (2023). Saw marks in bone: A preliminary empirical study to inform decision making and best practice. *Forensic Sci. Int.*, 353:111857. doi: 10.1016/j.forsciint.2023.111857.
 26. Wolf, C., Gerst, K., Gerst, S., Priemer, G. (2021). Postmortale klinische Labordiagnostik beim Rind – ein Zusatzinstrument für die Veterinärpathologie [Post-mortem clinical pathology in cattle – an additional tool for the veterinary pathologist]. *Tierarztl Prax Ausg G Grosstiere Nutztiere.*, 49(6):403-412. doi: 10.1055/a-1593-6948.
 27. Davies, J. L., Rogers, L., Goldsmith, D., Kwong, G. P. S., Legge, C., Zachar, E. (2024). Real-time pathologist-assisted field postmortem examinations of beef cattle. *J. Vet. Diagn. Invest.*, 36(6):799-803. doi: 10.1177/10406387241269043.
 28. DeLay, J. (2017). Postmortem findings in Ontario racehorses, 2003-2015. *J. Vet. Diagn. Invest.*, 29(4):457-464. doi: 10.1177/1040638717700690.
 29. Yatsenko, I. V. (2023). Metodyka sudovo-veterynarnoho doslidzhennia tvaryn z metoiu vstanovlennia yikh kalitstva. Kharkiv, 50. Reiestr. kod 18.1.01 / Reiestr

metodyk provedennia sudovykh ekspertyz : ofits. sait. URL:
<https://rmpse.minjust.gov.ua/search>.

30. Yatsenko I. V., Kozachok V. V. (2025). Sudovo-veterynarna ekspertyza ta otsinka vtraty reproduktyvnoi zdatnosti tvaryn i pereryvannia vahitnosti vnaslidok ushkodzhennia hostrymy y tupymy predmetamy. Scientific Progress & Innovations, 28 (1), 193–206. DOI: 10.31210/spi2025.28.01.30.
31. Yatsenko I., Kozachok V. The procedure for describing injuries inflicted by sharp objects during a forensic veterinary examination. Directions for the development of science in the context of global transformations : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. Pp. 74-97. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-562-4-5>.

Стаття надійшла до редакції 06 липня 2025 року.

Стаття пройшла рецензування 29 серпня 2025 року.

Стаття опублікована 30 вересня 2025 року.